

The Examination of translations of “Bel Ami” by Guy de Maupassant in Terms of Gideon Toury’s Target Oriented Translation Approach and Translation Strategies

Yasemin KARAYİĞİT¹ & Perihan YALÇIN²

Abstract

Although translation, which has managed to be an important field of endeavour in every period from past to present, has been intertwined with many branches of science throughout human history, the history of translation studies dates back to the last three quarters. Translation, which allows societies to always communicate with and get to know one another, has become a goal with translation studies. In our age, where people's access to information has become much easier due to the impact of globalization, translation studies are of great importance for societies to get to know one another more closely and better in every sense. Guy de Maupassant, one of the most important writers of French literature, wrote his work *Bel Ami* in 1885, when his career was at its peak. The work, which was previously the subject of different studies, now has many translations and cinema adaptations. We aimed to examine three translations of Guy de Maupassant's work *Bel Ami*, translated from French into Turkish by different translators at different times, in the light of Gideon Toury's target oriented theory. In this study, the qualitative research method was used. The Turkish translations, the subject of our study, belong to different publishing years and publishing houses. The examples from the translations were examined in terms of Toury's principles of "acceptability" and "adequacy" and translation strategies. According to research results, it was concluded that T1 complies with the adequacy principle and T2 and T3 comply with the acceptability principle.

Keywords

Target-oriented theory
Acceptability
Adequacy
Translation strategies
Bel Ami

Article Info

Received 01.09.2023
Reviewed 15.12.2023
Published 30.12.2023
Doi Number 10.29228/ijlet.72221

Reference

Karayiğit, Y., & Yalçın, P. (2023). The examination of translations of “Bel Ami” by Guy de Maupassant in terms of Gideon Toury’s target oriented translation approach and translation strategies. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 11(4), 178-192.

¹ Öğr. Gör., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, yasemin.karayigit@erdogan.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7643-5858.

² Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, perihan@gazi.edu.tr, ORCID: 0000-0003-3831-7508.

International Journal of Languages' Education and Teaching

E-ISSN: 2148-2705

Cilt 11, Sayı 4, Aralık 2023

Orijinal Araştırma Makalesi

Guy de Maupassant'ın "Bel Ami" Çevirilerinin Gideon Toury'nin Hedef Odaklı Çeviri Yaklaşımı ve Çeviri Stratejileri Açısından İncelenmesi

Özet

Geçmişten günümüze her dönemde önemli bir uğraş alanı olmayı başaran çeviri, insanlık tarihi boyunca birçok bilim dalı ile iç içe olmasına rağmen çeviribilim çalışmalarının geçmişi son üç çeyreğe dayanmaktadır. Toplumların birbirleriyle her daim iletişimde olmasına ve birbirlerini tanmasına olanak tanıyan çeviri, çeviribilim çalışmaları ile bir amaca dönüşmüştür. Küreselleşmenin etkisiyle beraber insanların bilgiye ulaşma hızının oldukça kolaylaştığı çağımızda çeviribilim çalışmaları toplumların birbirlerini her anlamda daha yakından ve daha iyi tanımaları açısından büyük önem taşımaktadır. Fransız edebiyatının en önemli yazarlarından biri olan Guy de Maupassant, *Bel Ami* isimli eserini 1885 yılında kariyerinin en parlak olduğu dönemde kaleme almıştır. Daha önce farklı çalışmalara konu olan eserin günümüzde birçok çevirisi ve sinema uyarlaması bulunmaktadır. Biz ise, Guy de Maupassant'ın *Bel Ami* isimli eserinin farklı zamanlarda farklı çevirmenlerden tarafından Fransızcadan Türkçeye çevrilen üç çevirisini Gideon Toury'nin erek odaklı kuramı ışığında incelemeyi hedefledik. Bu çalışmada, bilimsel araştırma yöntemlerinden nitel çalışma yöntemine başvurulmuştur. Çalışmamıza konu olan çeviri eserlerin yayınevlerinin ve yıllarının farklı olmasına dikkat edilmiştir. Ele alınan çeviri örnekleri Toury'nin "kabul edilebilirlik" ve "yeterlilik" ilkeleri ile çeviri stratejileri açısından incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, Ç1'in yeterlilik ilkesine uygun Ç2 ve Ç3'ün kabul edilebilirlik ilkesine uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler

Erek odaklı çeviri
Kabul edilebilirlik
Yeterlilik
Çeviri stratejileri
Bel Ami

Article Info

<i>Gönderim Tarihi</i>	01.09.2023
<i>Kabul Tarihi</i>	15.12.2023
<i>Yayın Tarihi</i>	30.12.2023
<i>Doi Numarası</i>	10.29228/ijlet.72221

Kaynakça

Karayiğit, Y., & Yalçın, P. (2023). Guy de Maupassant'ın "Bel Ami" çevirilerinin Gideon Toury'nin hedef odaklı çeviri yaklaşımı ve çeviri stratejileri açısından incelenmesi. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 11(4), 178-192.

Giriş

İnsanların birbirleri ile iletişim kurmasını sağlayan dil, ait olduğu kültüre, topluluğa göre farklılık göstermektedir. İnsanoğlunun varoluşundan bu yana, insanın doğası gereği iletişim kurma ihtiyacı dillerin farklılaşmasına, çeşitlenmesine sebep olmuştur. Çeviri ise insanın kendisinden farklı olanı (kültür/ toplum /kişi) anlama, anlamlandırma ihtiyacı ile ilişkilidir. Türk Dil Kurumu'nun Güncel Türkçe Sözlüğünde (TDK) "Bir dilden başka bir dile aktarma, çevirme, tercüme" şeklinde ifade edilen çeviri, her dönemde önemsenen bir alan olmuştur. İnsanın doğal yaşantısının bir sonucu olması sebebiyle çevirinin ortaya çıkışı insanlığın başlangıcına kadar dayandırılmaktadır. Fakat geçmişe baktığımızda çevirinin 20. yüzyıla kadar daha çok bir aktarım aracı, öğretim tekniği veya etkinlik olarak karşımıza çıktığını ve daha çok çevirinin dilbilimin bir uzantısı olarak ele alındığını görmekteyiz. Yücel (2020), çeviribilimin uzun süre dilbilimin etkisi altında kalmasını, çevirinin yabancı dil eğitiminde araç olarak kullanılmasına, çevirmenin kaynak metni güvence altına almak istemesine ve dilbilimde kullanılan terimlerin çeviribilim ile örtüşmesine dayandırmaktadır. Ne var ki 20. yüzyılda yapılan çalışmalar dilbilimsel ağırlıklı olsa da 1980'li yıllardan itibaren Newmark, Wilss, Kausmaul ve Baker gibi önemli isimlerin bu alandaki dilbilimsel odaklı çeviri çalışmaları çeviribilim odaklı kuram çalışmalarının temellerinin atılmasına olanak tanımıştır (Yazıcı, 2010, s.125). Ayrıca son yüzyılın ikinci yarısından sonra çeviriye olan bakış açısının değiştiğini ifade eden Sığırcı (2021, s.XV-XVI), özellikle felsefe, dilbilim gibi insan bilimlerindeki önemli gelişmelerinde etkisiyle çevirinin tüm yönleri araştırılıp sorgulanmaya başlandığını ve birçok bilim dalının çeviriyi konu edindiğini, bu gelişmelerin de çeviribilimin özerk bir bilim dalı olma yolunu açtığını belirtir. Böylece, asırlar boyunca karşımıza "araç" olarak çıkan çeviri, çeviribilim ile "amaç" haline dönüşerek kendi kuramlarını oluşturur. Göktürk, (2014, s.117) *Çeviri: Dillerin Dili* isimli eserinin sonunda "Kavramlar" alt başlığı adı altında yer verdiği bölümde çeviribilimi "çeviriyi dilbilimsel, toplumsal, göstergebilimsel bir olgu biçiminde ele alıp irdeleyen, bir kurama dayanarak açıklamaya çalışan bilim dalı" olarak tanımlamıştır. Yalçın (2010, s.54), *Çeviri Stratejileri Kuram ve Uygulama* isimli eserinde yeni çeviri anlayışının erek odaklı, kültürü kapsayan betimleyici çalışmalar olduğunu, bu görüş çerçevesinde de çoğul dizge kuramı, eylem odaklı çeviri kuramı, açıklayıcı bildirişim kuramı, skopos kuramı, yorumlayıcı anlam kuramı ve erek odaklı kuramın geliştirildiğini ifade etmektedir.

Çalışmamızı şekillendirdiğimiz Gidéon Toury'nin erek odaklı kuramına geçmeden önce yukarıda sözünü ettiğimiz çağdaş olarak nitelendirilen çeviri kuramlarından kısaca bahsetmenin yararlı olacağı kanısındayız.

Çoğul Dizge Kuramı

1970'li yıllarda Even-Zohar tarafından ortaya konan çoğul dizge kuramının, ilk kez "sistem" ve "devingen" kavramlarından bahsetmesi çeviribilim açısından önem teşkil etmektedir (Yazıcı, 2011, s.126). Bu kurama göre her metin türü bir dizge olup sürekli birbirleri ile etkileşim halindedir. Çoğul dizge tüm metin türlerini kapsar ve çeviri yazınına kültürel bağlamda inceleyerek erek dizgedeki önemini saptamayı amaç edinir (Özcan & Eray, 2017, s.705). Yalçın (2010, s.58) çoğul dizge kuramının çeviriyi katı kurallar ile çevrelemediğinin ve çevirinin bir kültür dizgesi içindeki ilişkilerle bağımlı bir etkinlik olduğunun altını çizmektedir.

Eylem Odaklı Kuram

Eylem odaklı kuram, Holz-Mänttari tarafından 1981 yılında geliştirilmiştir. Çeviriyi “bir amaç doğrultusunda gerçekleştirilen bir eylem türü” olarak tanımlayan Holz-Mänttari’ye göre her çeviri bir amaca göre şekillenir (Holz-Mänttari’den aktaran Güneş, 2021). Bu kuramda çeviri, mesleki bağlamlara uygun belli işlevi olan metinler üretmeyi hedefleyen kültürel bir dizgedir (Rakova, Çev. 2016, s. 146). Çeviriye ilişkin eylem kuramında esas olan işlevin yerine getirilmesi, çevirinin amacına ulaşabilmesi olduğu için çevirmen ve kurum arasındaki ilişkinin önemi büyüktür (Tahir Gürçağlar, 2016, s.121).

Bağıntı Kuramı / Açıklayıcı Bildirişim Kuramı

Temelinde insan bildirişiminin yer aldığı bağıntı kuramı, Ernest-August Gutt tarafından geliştirilmiştir. Bu kurama göre iletişimi başlatan kişi (verici) mesajı (bildirişimi) alıcıya gönderir. Alıcı ise bildirişimden bağıntı yoluyla çıkarımlar yaparak önemli bir görev üstlenmektedir (Ece, 2013, s.56). İnsanın çıkarımda bulunma yeteneğinin olması ve bildirişimin sağlanmasında bağıntı ilkesinden yararlanabilmesi kuramın en önemli iki noktasıdır (Yalçın, 2010, s.64).

Skopos Kuramı

Sözcük olarak Yunanca “amaç” “hedef” anlamına gelen skopos, çevirinin kendisinin ne veya nasıl olacağını belirler. Skopos kuramı, erek odaklı ve işlevsel bir kuram olup çeviriyi amaca yönelik bir süreç olarak ele almaktadır. Skopos kuramına göre, bir çeviri, kaynak dilden gelen fakat erek dil ve kültürde bir metin anlamına gelmektedir (Stolze 2013, s.210). Yücel ise (2016, s.219) her çeviriyi yeni bir metin olarak gören skopos kuramının en önemli özelliğini çevirmenin amaca yönelik kararlar alabilmesi olarak açıklar. Çünkü çevirmenin aldığı kararlar çevirinin ne olduğunu belirlemektedir. Bu sebeple, çevirmenin içinde bulunduğu koşulların da göz önünde bulundurulması kuram açısından önem arz etmektedir.

Yorumlayıcı Çeviri Kuramı

İlk kez Paris’te Danica Seleskovitch tarafından ortaya konan yorumlayıcı çeviri kuramı, Marianne Lederer tarafından geliştirilmiştir. Yorumlayıcı çeviri kuramı iletinin anlaşılabilmesi için dilsel anlamın ötesinde sözcüklerin yorumsal bir anlamının olduğunu ve bunun öne çıkarılması gerektiğini savunur (Tahir Gürçağlar, 2016, s.150). Gökteş (2014) erek ve süreç odaklı olan yorumlayıcı çeviri kuramının merkezinde çevirmen olduğunu ve çevirmenin anlama kapasitesi ile dil yeteneğinin çevirinin başarısını etkilediğini belirtmektedir.

Erek Odaklı Kuram

Gideon Toury tarafından geliştirilmiştir. Hedef kültürü araştırma nesnesi olarak ele alan betimleyici ve açıklayıcı bir kuramdır (Stolze, 2013 s.184). Erek odaklı çeviri, erek kültürün ve okuyucunun beklentilerini göz önünde bulundurur ve izlenen stratejiden çok çeviri kavramını önemser. Toury’ e göre, nedeni ne olursa olsun çeviri olduğu varsayılan her metin çeviridir (Toury’den aktaran Tahir Gürçağlar, 2016, s.134). Gideon Toury, erek odaklı çeviri kuramında “yeterlilik” ve “kabul edilebilirlik” kavramlarından bahsetmektedir. Kurama göre, çeviri eğer kaynak metne yakın, sadık kaldıysa “yeterli”, hedef dile yakın başka bir deyişle hedef dilin normlarına uygun ise “kabul edilebilir” olarak nitelendirilmiştir (Bengi, 1995 s.14).

Erek odaklı kuramı benimseyen kuramcılar çevirinin kaynak metinden farklı bir üretim olduğunu, çeviriyi anlamının yolunun erek kültürü ve erek kültürün beklentilerini anlamaktan geçtiğini ifade ederler. Erek odaklı çeviri kuramı çeviriyi, erek kültürün bir ürünü olarak ele alır ve önemli olan bu ürün ve onu biçimlendiren normlardır (Yücel, 2016). Toury, çeviri sürecinin farklı aşamalarında öncül, süreç öncesi ve çeviri süreci normları olmak üzere farklı normlardan bahsetmektedir (Toury'den aktaran Munday, 2012, s.173). Öncül normlar, çevirmenin aldığı kararlar ya da çevirmenin seçimleri ile ilgilidir. Süreç öncesi normlar, çevirinin yapıldığı zamanı, çeviri süresi, çevirinin dili, çevirinin birincil kaynaktan yapılp yapılmadığı ile ilgilidir. Munday (2012, s.74) çeviri öncesi normlarını, çevirinin planı ve çevirinin doğrudanlığı şeklinde iki başlıkla açıklamaktadır. Çeviri süreci normları ise erek metinde çevirinin nasıl ve ne biçimde sunulduğu ile ilgilidir. Toury, çeviri süreci normlarını cümle yapısı, dipnotlar gibi biçimsel kararları kapsayan matriks normlar ile dilsel, dilbilgisel ve biçimsel tercihleri kapsayan metinsel dilsel normlar olmak üzere iki başlık altında ele almıştır (Zeytinkaya, 2016). Çeviri süreci normları çeviri süreci esnasında her çevirmenin farklı bir şekilde başvurduğu çeviri stratejilerini de kapsamaktadır. Çevirmenin, bir cümleyi veya bölümü erek metne koymayarak eksiltme stratejisine başvurması matriks normları ilgilendirirken yerleştirme, öykünme gibi dilsel stratejilere başvurması ise metinsel dilsel normlar kapsamındadır.

Çeviri Stratejileri

Çeviribilimin ortaya çıkışı ve alandaki araştırmacıların daha iyi çeviri elde etme isteği ile sürekli çeviri üzerine çalışmalar yapmaları, çeşitli çeviri stratejilerinin doğmasına yol açmıştır. Çeviri stratejileri, çevirmenin çeviriye yaklaşımı esnasında, çevirmenin aldığı kararlara bağlı olarak ortaya çıkmaktadırlar. Odacıoğlu ve Barut (2018) çalışmalarında çeviri stratejisini, “çeviri sırasında çevirmenin izlediği usul/biçem, uyguladığı teknik, yöntem, taktik ve yaklaşımları kapsayan bir süreç” şeklinde tanımlamışlardır. Suçin (2013, s.201) ise çeviri stratejisini, çevirmenin kendi amaçlarına göre çeviri yapmadan önce ve yaptığı sırada aldığı kararlar bütünü olarak görmektedir. Çeviri çalışmaları esnasında ortaya çıkan farklı stratejiler çeviribilim alanına etkileşimli olarak katkı sağlamaktadır. Çünkü, çeviri stratejileri ile ilgili yapılan her çalışma, çeviri stratejilerinin kuramsal olarak temellendirilmelerine, alanda yapılan çalışmaların daha düzenli olmasına ve eşdeğerliğin daha kolay sağlanmasına olanak tanımaktadır.

Yalçın (2015, s.97-115), çeşitli çeviribilimciler tarafından ortaya konan genel çeviri stratejilerini “Çeviri Stratejileri Kuram ve Uygulama” adlı eserinde derlemiştir. Çözümlememize geçmeden önce, çeviri stratejilerine ve onların tanımlarına çalışmamızda yer vermeyi uygun görmekteyiz.

Yabancılaştırma stratejisi, kaynak dilin kültürel ve dilbilgisi özelliklerinin hedef dilde en üst düzeyde hissettirilmesidir (Suçin, 2013, s.169).

Öykünme, “kaynak dildeki bir kelimenin ya da ifadenin hedef dile çoğu zaman söylenişsel olarak benzetilerek çevirisinin yapıldığı stratejidir (Özcan, 2020, s.25).

Yerleştirme, hedef metinde yabancı olanı vermek yerine yerli olanın tercih edilmesidir. Kaynak metinde yer alan “Romeo ve Juliet”i aynı şekilde hedef metne aktarmak yerine hedef metinde “Kerem ile Aslı” ya da “Leyla ile Mecnun” tercih edilmesi yerleştirmeye örnek olarak verilebilir.

Kültürel Ödünçleme, kaynak dildeki sözcüğün ya da ifadenin aynı şekilde hedef dile aktarılması işlemidir. Genelde yabancılaştırma ve yerleştirme ifadelerinden korunmak amacıyla başvurulmakta ve hedef dilde italik harflerle yazılabilmektedir (Suçin, 2013, s.177).

Telaflı, “kaynak metnin biçimsel özelliklerini oluşturan diyalekt, argo, atasözü gibi kullanımların erek dilde benzer anlama sahip ya da benzer etki uyandıracakı düşünölen karşılıklarla ikame edilmesi” anlamına gelmektedir (Tahir Gürçağlar, 2016, s.43).

Özelleştirme, kaynak dilde daha geniş bir anlamı olan bir ifade ya da sözcüğü hedef dilde daha dar ve özel bir şekilde ifade etmektir (Yalçın, 2015, s.106).

Genelleştirme, “kaynak dilde alt anlamlı bir sözcüğü veya ifadeyi hedef dilde üst anlamlı bir sözcük veya ifadeyle karşılama stratejisidir” (Dickens ve bşk.’dan aktaran Yalçın, 2015, s.107).

Açıklama, kaynak ve erek dil arasındaki farklılıklardan oluşun anlamsal boşluğu gidermek amacıyla başvurulun oldukça etkili bir çeviri işlemidir. (Suçın, 2013, s.184).

Ekleme, “kaynak metinde örtük bırakılan kısımların çevirmen tarafından açıklanması ya da netleştirilmesi” işlemidir (Tahir Gürçağlar, 2016, s.43). Ekleme stratejisine çevirmen, açıklamak ya da netleştirmek istediğı ifadeyi, cümleyi genişleterek veya dipnot ekleyerek başvurabilir.

Çıkarma, kaynak metinden yer alan sözcük veya ifadenin hedef metinde yer almamasıdır.

Çıkarım, çevirmenin kaynak metindeki anlam veya anlamlardan yola çıkarak çıkarımda bulunması, elde ettiğı bilgiyi hedef metne aktarması işlemidir.

Yer değiştirme, “tümcenin dil bilgisel olarak yeniden düzgölenmesi” olarak açıklanmaktadır (Yalçın, 2015, s.112). Yer değiştirme çeviri stratejisindeki temel özellik “sözcük sınıflarının değiştirilmesi” olarak ifade edilmektedir. (Odacıoğlu ve Barut, 2018).

Uyarılama, “çevirmenin kaynak metinle zaman ve uzam açısından uzaklığı açarak ya da metin veya yazın türünü değiştirerek kaynak metnin bütünü etkileyecek bir ürün ortaya çıkarmasıdır” (Yazıcı, 2011, s.147).

Standartlaştırma, “kaynak metinde kaynak dildeki genel stratejiler dışında yer alan argo, dialekt, sosyolekt gibi kullanımların erek dilde standart bir dille çevrilmeleri” stratejisidir (Tahir Gürçağlar, 2016, s.44).

Perspektif kaydırma, “daha çok kaynak kültürde var olan atasözü, deyim, argo, slogan, film adları, özel gün dilekleri gibi ifadelerin hedef kültürün özelliklerine göre çevirme işlemidir” (Özcan, 2020, s.27).

İletişimsel çeviri stratejisi “kaynak metnin kültür odaklı ifadelerinin bağlamsal anlamını ve içeriğini kolayca kabul edebileceğı şekilde aktarılması” olarak açıklanır (Newmark’dan aktaran Özcan, 2020, s.27).

Birebir çeviri stratejisi “genellikle her bir sözcüğün cümle içerisindeki görevine bakılmaksızın sadece sözcük türüne uygun olarak sözlükteki birinci anlamına karşılık gelen çevirisinin kullanıldığı bir çeviri biçimidir” (Yalçın, 2015, s.114).

Çalışmanın Yöntemi

19. yüzyıl Fransız edebiyatının önemli yazarlarından olan Guy de Maupassant, en önemli romanı olarak bilinen *Bel-Ami*’yi 1885 yılında kaleme almıştır. Eser yayınlandığında Maupassant edebi olarak mesleki kariyerinin zirvelerindedir. Eser farklı çevirmenler tarafından Türkçeye çevrildiğı gibi popülerliğini günümüzde de sürdürdüğünden eserin birçok sinema uyarlaması da bulunmaktadır.

Roman, eski bir donanma subayı olan George Duroy'un tesadüfen gazeteci olarak işe başlayıp bu meslekte ilerlemesini konu alır. Romanın, baş karakter George Duroy'un kendi çıkarına olan her şeyi mubah görmesi, çıkarıcılık üzerine kurulan insan ilişkilerini açıkça ortaya sermesi ve dönemin sorunlarını aydınlatması açısından önemi büyük olduğundan halen akademik çalışmalara konu olmaktadır. "*Bel-Ami*" üzerine yapılan çalışmaların konusu genel olarak, sömürgecilik, başarı tutkusu ve ahlaki değerler üzerinedir. Biz ise, çalışmamızda eserin Türkçe çevirilerinden aldığımız örnekleri çeviri stratejileri ve Gideon Toury'nin erek odaklı çeviri kuramı ışığında çözümlemeye çalışacağız.

Çalışmamızda yöntem olarak, Gideon Toury'nin erek odaklı çeviri kuramına ve çeviri stratejilerine dayanan betimsel bir yol izlenecektir. Araştırmamız için öncelikle süreç öncesi çeviri normları ve çeviri süreci normları incelenecektir. Ardından, ele alınan örnekler, çeviri stratejileri açısından incelenerek Toury'nin erek odaklı çeviri kuramı çerçevesinde kabul edilebilirlik ve yeterlilik kavramları açısından ele alınacak ve ele alınan her örneğin bu ilkelerden hangisine daha yakın olduğu tespit edilmeye çalışılacaktır. Çalışmamıza konu olan Türkçe çevirilerin farklı yıl ve yayınevlerine ait olmasına dikkat edilmiştir. Çözümlediğimiz cümleler tüm kaynak metin incelenerek tarafımızca seçilmiştir. Araştırmamızı dayandırdığımız kaynak metin (KM) Guy de Maupassant'ın *Bel -Ami* isimli romanının 1973 yılındaki Gallimard yayınlarından çıkan basımıdır. İncelememize konu olan çevirilere ait bilgiler aşağıdaki gibidir.

Çeviri 1 (Ç1): Vedat Gülşen Üretürk'ün 1968 yılında Nil Yayınları basımlı "*Güzel Dost*".

Çeviri 2 (Ç2): Aydın Karahasan'ın 2012 yılı basımlı Telos Yayınevine ait çevirisi "*Bel-Ami*".

Çeviri 3(Ç3): Can Belge'nin 2015 yılında İletişim Yayınlarından çıkan çevirisi "*Bel-Ami*".

Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde, araştırmamız için gerekli olan süreç öncesi, çeviri süreci normlar üzerine yapılan yorumlar ile kaynak metnimizden yola çıkarak eserin Türkçe çevirilerinden aldığımız örnekler üzerine yaptığımız değerlendirmeler yer almaktadır. Araştırmamıza konu olan bu örnekler, Gideon Toury'nin erek odaklı kuramına ve çeviri stratejilerine dayandırılarak irdelenmiştir.

Süreç Öncesi Normlar

Kaynak metnimizin kapağında baş karakterimizi yansıtan bir fotoğraf bulunmaktadır. Ç1'in kapağında sık bir çift, Ç2'de baloda kalabalık ortasında dans eden bir çift, Ç3'te ise havuzu seyreden bir çift görmektediriz. Kaynak metnimizin başında Jean-Louis Bory'e ait bir önsöz, sonunda yazara ve dönemin olaylarına ait bir kronoloji ve notlar bölümü bulunmaktadır. Ç1'de herhangi bir ekleme yapılmamış sadece metnin kendisi verilmiştir. Ç2'de ilk sayfada yazarın hayatına ilişkin kısa bir bilgilendirme bulunmaktadır. Ç3'te ise metinden önce romanın ilk basımlarına ve döneme ait görseller, yazara ve dönemin olaylarına ait görseller ayrıca Douglas Parmée tarafından kaleme alınmış bir önsöz bulunmaktadır. Ç3'te metnin konusuyla ilgili olarak "*Para, Cinsellik ve Güç*" isimli Robert Lethbridge tarafından kaleme alınmış bir sonsöz yer almaktadır.

Çeviri Süreci Normları

Bu kısımda ele aldığımız metin ve çevirilere ilişkin sayfa ve bölüm sayıları ile birlikte içeriği kapsayan çeviri süreci normlarına dayalı açıklamalara yer verilmiştir. Kaynak metnimize ve onun çevirilerine ait "kitap ismi, bölüm sayısı, alt bölüm sayısı ve sayfa sayısı Tablo 1'deki gibidir.

Tablo 1. Çeviri süreci normları.

	Kitabın İsmi	Bölüm Sayısı	Alt Bölüm Sayısı	Sayfa Sayısı
KM	Bel Ami	2	8+10	425
Ç1	Güzel Dost	2	8+10	363
Ç2	Bel Ami – Güzel Dost	2	8+10	306
Ç3	Bel Ami	2	8+10	382

Ele aldığımız kitabımızın ismi Ç1’de çevrilmişken diğerlerinde aynı şekilde kalmıştır. Bunun sebebi “Bel-Ami” sözcüğünün eserde ilk kullanımında sonra bir lakaba dönüşmesidir. Bölüm sayılarında ve alt bölüm sayılarında değişikliğe gidilmemesine rağmen sayfa sayılarındaki değişiklik göze çarpmaktadır. Bu farklılık, süreç öncesi normlarda verdiğimiz bilgilerden kaynaklanmaktadır.

Çeviri Çözümlemesi

Örnek 1:

KM:	Es-tu bachelier ? (p.36)
Ç1.	Olgunluğunu verdin mi? (s.11)
Ç2.	Liseyi bitirdin mi? (s.10)
Ç3.	Bakaloryanı vermiş miydin sen? (s.44)

Kaynak metnimizde yer alan “bachelier” kelimesi, Fransız eğitim sisteminde lise bitirme sınavından başarılı olan öğrenciler için kullanılan bir sıfattır. Ç1’de bu sözcük birebir olarak çevrilirken Ç2’de çevirmen erek dilde anlaşılabilirlik şeklinde anlama uygun olarak uyarlama stratejisine başvurmuştur. Ç3’te ise çevirmen bahsi geçen liseyi bitirme “baccalauréat” sınavını öykünme stratejisinden yararlanarak “Bakalorya” şeklinde çeviriye dahil etmiştir. Aynı zamanda çevirmen Ç3’te “-miş miydin sen?” diye soru sorarken Ç1 ve Ç2’den farklı olarak geçmiş zamanın hikayesini ve devrik cümle kullanmayı tercih etmiştir. Erek odaklı kuramı göz önünde bulundurduğumuzda Ç1 için yeterlilik ilkesine uygun çeviri Ç2 ve Ç3 için ise kabul edilebilirlik ilkesine uygun çeviri oldukları anlaşılmaktadır.

Örnek 2:

KM:	– Mais... c’est que... je n’ai jamais rien écrit. (p.39)
Ç1.	Ama... şey... ömrümde hiçbir şey yazmadım ki. (s.14)
Ç2.	Nasıl olur? Ben şimdiye kadar mektup bile yazmadım. (s.13)
Ç3.	Nasıl yani... Ben hayatımda hiçbir şey yazmadım ki. (s.48)

Kaynak metindeki “Mais... c’est que...” ifadesi Ç1 de birebir çevrilirken Ç2 ve Ç3 te şaşkınlık ifadesi veren “Nasıl olur?”, “Nasıl yani...” ifadeleri ile eşdeğerlik sağlanmış, iletişimsel çeviri stratejisine başvurulmuştur. Ç1 ve Ç3’te kaynak metinde yer almamasına rağmen “ömrümde”, “hayatımda” sözcükleri dahil edilerek ekleme stratejisinden yararlanılmıştır. Böylece, kaynak metinde verilmek istenen anlam hedef dilde sağlanmaya çalışılmıştır. Ç2 de ise kaynak metinde yer almayan “şimdiye kadar”, “mektup” ve “bile” sözcükleri eklenerek hedef dile uygunluk sağlanmaya çalışılmıştır. Her üç çevirimiz de Toury’nin kabul edilebilirlik ilkesine uygundur.

Örnek 3:

KM:	– Monsieur Forestier, s’il vous plait? (p.47)
Ç1.	Kuzum, Bay Forestier nerede oturuyor? (s.22)
Ç2.	Mösyö Forestier burada mı oturuyor? (s.19)
Ç3.	Mösyö Forestier lütfen? (s.54)

Ç1’de “Kuzum” ifadesi ile ekleme stratejisine başvurulmuştur. “Monsieur” sözcüğü Ç2 ve Ç3’te erek dilde okunduğu şekilde kullanılarak öykünme stratejisi ile yer alırken Ç1’de “Bay” sözcüğü ile yerleştirme stratejisinden yararlanılmıştır. Ç3’te “s’il vous plait” sözcüğü birebir çevrilirken Ç1 ve Ç2 de ekleme stratejisinden yararlanılarak “nerede oturuyor”, “burada mı oturuyor” ifadelerine yer verilmiştir. Açıklamamıza göre, Ç1 ve Ç2 kabul edilebilirlik ilkesine uygun iken Ç3 yeterlilik ilkesine uygundur.

Örnek 4:

KM:	Certes, il réussirait avec cette-figure-là et son désir d’arriver et la résolution qu’il se connaissait et l’indépendance de son esprit. (p.48)
Ç1.	Besbelli, bu yüzle ve üstün gelme isteğiyle, bu arada kendi kendine verdiği karar ve zekasının bağımsızlığıyla başarı gösterecekti. (s.23)
Ç2.	Çok iyi bildiği karakteri ve zekâsıyla başaracağından emindi. (s.20)
Ç3.	Bu gül cemali ve başarma arzusuyla, kendinde olduğunu bildiği kararlılık ve zihinsel bağımsızlığıyla başarılı olacağına kuşkusu yoktu. (s.56)

Ç1’de birebir çeviri stratejisinin uygulandığını görüyoruz. Kaynak metinde “certes” zarf olarak kullanılmışken Ç2’de “emindi” ile Ç3’te ise “kuşkusu yoktu” sözcük öbeği ile yüklem görevindedir. Çevirmenler bu çevirileriyle yer değiştirme stratejisinden yararlanmışlardır. Kaynak metindeki “cette figure-là” sözcük öbeğinin yerine Ç3’te “gül cemali” kullanılmış yerleştirme stratejisine başvurulmuştur. Ç2’de ise kaynak metinde olan birçok sözcüğün yer almadığını yani daraltma (çıkartma) stratejisinden faydalandığını görüyoruz. Açıklamamıza göre, Ç1 ve Ç3 yeterlilik ilkesine daha yakın bir çeviri yöntemi benimserken Ç2 kabul edilebilirlik ilkesine daha yakın olduğu görülmektedir.

Örnek 5:

KM:	Les visages devenaient rouges, les voix s’enflaient. De moment en moment, le domestique murmurait à l’oreille des convives : « Corton – Château - Laroze? »
Ç1.	Yüzler kızarıyor, sesler kalınlaşıyordu. Zaman zaman uşak çağrılıların kulağına mırıldanıyordu: “Corton- Château- Laroze?” (s.40)
Ç2.	Davetlilerin yüzü gittikçe kızarıyor, ses tonları kalınlaşıyordu. Hizmetçi, misafirlerin kulaklarına teker teker eğiliyor, hangi cins şarap içeceklerini soruyordu. (s.24)
Ç3.	Yüzler gittikçe kızarıyor, sesler yükseliyordu. Arada sırada uşak gelip davetlilerin kulağına: “Corton mu yoksa Château Laroze mu?” diye fısıldıyordu. (s.60)

Ç1 ve Ç3’te şarap isimleri kaynak dildeki haliyle verilerek yabancılaştırma stratejisine başvurulmuştur. “Le domestique” Ç1 ve Ç3’te uşak olarak çevrilirken Ç2’de hizmetçi olarak çevrilmiştir. “Des convives” Ç1’de “çağrılılar”, Ç2’de “misafirler”, Ç3’te ise “davetliler” olarak çevrilmiştir. “Murmurer” fiili Ç1’de mırıldanmak, Ç2’de sormak, Ç3’te ise fısıldamak olarak çevrilmiştir. Ç2’de çevirmen erek dilde uygunluğu sağlamak amacıyla “gittikçe”, “teker teker”

sözcükleriyle ekleme stratejisine başvurmuştur. Ç2 kabul edilebilir bir çeviri iken Ç1 ve Ç3 yeterli çeviri olduğu söylenebilir.

Örnek 6:

KM:	Ses camarades disaient de lui: «C'est un malin, c'est un roublard, c'est un débrouillard qui saura se tirer d'affaire.» (p.67)
Ç1.	Arkadaşları onun için: "Uğursuz (*), kurnaz, işten sıyrılmasını bilen becerikli biri" diyorlardı. (s.41)
Ç2.	Arkadaşları onun için "kurnaz, anasının gözü, işini bilir bir çocuktur, derlerdi. (s.33)
Ç3.	Arkadaşları onun için "o ne açıkgozdür, ne hinoğluhindir, işini bilir o," diyorlardı. (s.71)

Ç1'de "malin" sözcüğüne karşılık olarak hem "uğursuz" hem de "kurnaz" sözcüklerin kullanılarak açıklama stratejisine başvurulmuştur. Aynı zamanda çevirmen "uğursuz" sözcüğüne hangi sebeple kullanıldığını bir dipnotla açıklamıştır. "Roublard" sözcüğünün çevirisi olarak Ç2'de "anasının gözü" Ç3'te ise "hinoğluhin" kelimelerine yer verilerek hem yerileştirme hem de yorumlama stratejisinden yararlanılmıştır. Becerikli anlamına gelen "débrouillard" sözcüğü "işini bilir" olarak çevrilirken yerileştirme stratejisinden devamında yer alan "qui saura se tirer d'affaire" kısmı ise Ç2 ve Ç3'te yer verilmeyerek daraltma stratejisinden yararlanılmış. İncelemelerimize göre Ç1 yeterli bir çeviri iken Ç2 ve Ç3 kabul edilebilir çeviridir.

Örnek 7:

KM:	— Bigre ! La bonne chose ! s'écria Forestier. (p.112)
Ç1.	Vay canına! Güzel şey! Diye bağırды Forestier. (s.82)
Ç2.	Forestier: — Fevkalade, nefis! diye haykırdı. (s.67)
Ç3.	Vay vay vay, işte güzel şey diye buna denir! diye haykırdı Forestier. (s.109)

Ç1'de cümle dizilişi ve sözcük anlamı tam olarak kaynak dil ile örtüşecek şekilde çevrilmiştir. Ç1'de birebir çeviri yönteminden yararlanılmıştır. "Forestier" başa alınarak Ç2'de yer değiştirme stratejisine başvurulmuştur. "La bonne chose" ifadesi "Fevkalade, nefis" olarak çevrilerek yerileştirme, "bigre" ifadesine yer verilmeyerek daraltma (çıkarma) yöntemi kullanılmıştır. Ç3'te ise "bigre" ifadesinin çevirisi olarak "vay vay vay" ifadesine yer verilirken hem yerileştirme hem de iletişimsel strateji kullanılmıştır. Yine Ç3'te "... diye buna denir" sözcükleri ile ekleme stratejisi kullanılmıştır. Burada ise Ç2 ve Ç3 kabul edilebilir bir çeviri iken Ç1'in yeterlilik ilkesine daha yakın olduğu söylenebilir.

Örnek 8:

KM:	Il pensa: «Bah! Qu'importe le passé? Je suis bien bête de me troubler ça.» (p.128)
Ç1.	Düşündü: «Adam sen de! Ne önemi var geçmişin? Kafamı bununla karıştırmakla aptallık ederim düpedüz.» (s.97)
Ç2.	Geçmişini beni ne ilgilendirir? Buna üzülmenin bir manası yok, diye düşündü Duroy. (s.79)
Ç3.	Duroy "Aman neyse! Kim ne yapsın geçmiş! Kendimi böyle üzdüğüm için tam bir aptalım," diye düşündü. (s.123)

Ç1'de "Bah" sözcüğüne denk olarak "adam sen de!" deyimini eklenmiş ve erek dilde iletişimsel strateji kullanılarak eşdeğerlik yakalanmaya çalışılmıştır. Yine aynı çeviride "Düpedüz" ün kullanımı ile ekleme stratejisinden yararlanılmıştır. "Se troubler" fiili ise "kafa karıştırmak" olarak çevrilmiş yorumlama stratejisine başvurulmuştur. Ç2'de "düşündü" sona alınarak yer değiştirme stratejisi,

“Bah!” “Bête” gibi sözcüklere yer verilmeyerek daraltma stratejisi kullanılmıştır. Ç3’te ise “Bah” “Aman neyse” olarak iletişimsel stratejiden yararlanılarak çevrilmiştir. Çevirilerden hareketle her üç çevirinin de kabul edilebilir ilkesine uygun olduğunu düşünüyoruz.

Örnek 9:

KM:	Puis, un matin, nouveau télégramme contenant quatre mots : « Tantôt, cinq heures. – Clo. » (p.126)
Ç1.	Sonra, bir sabah dört sözcüklük yeni telgraf: «Akşam saat beşte.- CLO.» (s.95)
Ç2.	Birkaç gün sonra yine dört kelimelik bir telgraf aldı: <i>Akşama saat beşte.</i> <i>Clotilde. (s.78)</i>
Ç3.	Derken, bir sabah dört kelimedenden ibaret yeni bir telgraf çıkageldi: “Bugün, saat beşte – Clo.”(s.121)

Çevirmen, Ç1’de birebir çeviri yöntemini benimsemiştir. Ç2’de ise “ Puis” ve “ un matin” sözcükleri yerine “birkaç gün sonra” ifadesi Ç3’te ise “derken” sözcüğü tercih edilmiştir. Ç2’de göze çarpan en belirgin özellik, erek dilde okuyucuya not/mektup izlenimi vermek amacıyla italik harf kullanılması ve telgraf havası verilmeye çalışılmış olmasıdır. Çevirmen, okuyucuda etki bırakmak amacıyla mektup biçimini kullanarak yorumlama stratejisine başvurmuştur. “Clotilde” kaynak metinde kısaltılarak verilmesine rağmen çevirmen “Clo” nun anlaşılama olasılığını göz önünde bulundurarak özel ismi kısaltmadan vermiş erek dili göz önünde bulundurmıştır. Öğleden sonra anlamına gelen “Tantôt” kelimesi ise Ç1’de “akşama”, Ç2’de “akşam”, Ç3’te ise “bugün” olarak çevrilmiştir. Açıklamalarımıza göre Ç1 ve Ç3 yeterli, Ç2 ise kabul edilebilir çevirilerdir.

Örnek 10:

KM:	– Mais oui, je te l’affirme, elle m’a parlé de toi avec un enthousiasme fou. C’est si singulier de sa part ! (s.274)
Ç1.	– Öyle ya, sana ne diyorum, bana senden delice bir heyecanla söz açtı. Onun hesabına ne tuhaf! (s.231)
Ç2.	Evet öyle, senden büyük bir hayranlıkla bahsediyor. Ne tuhaf! (s.192)
Ç3.	Vallahi billahi, sana yemin ederim, senden delice bir coşkuyla bahsediyordu. Hiç yapmadığı şeydir! (s.249)

Kaynak metinde yer alan “je t’affirme”, Ç1’de “sana ne diyorum” sözleriyle çevrilirken Ç3’te “vallahi billahi” kelimeleriyle yerleştirme ve yorumlama stratejilerine yer verilmiş. Aynı sözcükler Ç2’de atlanarak daraltma stratejisine başvurulmuştur. “Parler” fiili Ç2 ve Ç3’te “bahsetmek” olarak çevrilirken Ç1’de “söz açmak” olarak çevrilmiştir. “Avec un enthousiasme fou” sözlerinin çevirisi ise Ç1’de “delice bir heyecanla”, Ç2’de “büyük bir hayranlıkla”, Ç3’te ise “delice bir coşkuyla” ifadeleri ile yer almıştır. İkinci cümlemiz ise Ç1’de birebir çevrilmiş, Ç2’de daraltma ve iletişimsel stratejisine Ç3’te ise eşdeğerliği sağlamak amacıyla çevirmenin cümleyi baştan yazdığını yani uyarılma stratejisine başvurduğunu söyleyebiliriz. Ç1’de kaynak metne bağlı kalınıp yeterlilik, Ç2 ve Ç3’te erek dilde uygunluk öne çıkararak kabul edilebilirlik ilkeleri gözlenmiştir.

Örnek 11:

KM:	Il pensa : « Elle est jolie. Eh ! Tant mieux. A bon chat bon rat, ma camarada. Mais si on me reprend à me tourmenter pour toi, il fera chaud au pôle Nord. » (p.271)
Ç1.	Düşündü: «Güzel. Eh daha iyisi can sağlığı. Saldıran da savunan da birbirinden yaman, arkadaşım. Ama senin için canımı sıkmağa kalkarlarsa, görürler günlerini.» (s.228)

Ç2.	İçinden: “Benim gibi adama böyle bir kadın yakışır, isabet olmuş! Senin yüzünden yine canımı sıkacak olurlarsa, onlara yapacağımı bilirim...” dedi. (s.189)
Ç3.	“Güzel bir kadın. Ne olacaktı ya! Davul dengi dengine, sevgili dostum. Bir daha senin için canımı sıkarsam iki olsun,” diye düşündü. (s.247)

Kaynak metinde yer alan “Il pensa”, Ç2’de “içinden ... dedi” şeklinde çevrilerek cümlelerin başına ve sonuna getirilmiş, Ç3’te ise “diye düşündü” olarak çevrilerek sonda yer almış ve yer değiştirme stratejisine başvurulmuştur. Kaynak metinde yer alan “A bon chat bon rat, ma camarada.” deyişi Ç1’de anlamsal bir yaklaşımda çevrilirken Ç2’de “isabet olmuş” ifadesiyle, Ç3’te “davul dengi dengine” deyimini ile uyarılma ve yerleştirme stratejilerine başvurulmuştur. “il fera chaud au pôle Nord” ifadesini Ç3’te atlanarak çıkarma, “iki olsun” ifadesine yer verilerek ekleme stratejileri kullanılmıştır. Ç1 ve Ç2’de hedef dilde “görürler günlerini” ve “onlara yapacağımı bilirim ifadeleri ile iletişimsel çeviri stratejisinden yararlanılmıştır. Ç1, Ç2 ve Ç3’ün her birinde deyimlere yer verilerek yerleştirme stratejisi kullanılmıştır. Bu sebeple, her üç çeviri için de kabul edilebilir ilkesine yakın olarak değerlendirilebiliriz.

Örnek 12:

KM:	– Monsieur, dit-elle, je vous prie de ne pas m’accompagner, de ne pas me suivre, et de ne plus venir, seul, chez moi. Vous ne seriez point reçu. Adieu ! (p.305)
Ç1.	– Bayım, dedi, bana eşlik etmemenizi, arkamdan gelmemenizi, artık, evime de yalnız gelmemenizi rica ederim sizden. Sizi hiç kabul etmeyeceğim. Allahaismarladık! (s.261)
Ç2.	– Mösyö, benimle beraber gelmeyin, peşime de takılmayın. Bundan sonra da evime yalnız gelmeye de kalkışmayın. Artık sizi kabul edemem. Hoşça kalın! dedi. (s.217)
Ç3.	“Mösyö” dedi, “Sizden bana eşlik etmemenizi, beni takip etmemenizi ve bir daha evime yalnız gelmemenizi rica edeceğim. İçeri buyur edilmeyeceksiniz. Elveda!” (s.277)

Ç2’de “dedi” sözcüğü cümlelerin sonuna alınarak ve verilen ilk cümle ikiye bölünerek değiştirme yoluna gidilmiştir. “Monsieur” sözcüğünün çevirisi Ç1 de “bayım” ile yerleştirme, Ç2 ve Ç3’te “mösyö” şeklinde yer verilerek yabancılaştırma stratejisine başvurulmuştur. “je vous prie” ifadesi Ç1 ve Ç3’te çevrilirken Ç2’de bu ifadeye yer verilmeyerek eksiltme stratejisine başvurulmuştur Ç1 ve Ç2’de “vous ne seriez point reçu” ifadesinin çevirisinde özne değiştirilerek yer değiştirme yoluyla çeviri stratejisinin benimsendiği görülmektedir. “Adieu” sözcüğünün ise Ç1’de “Allahaismarladık” ile, Ç2’de “hoşça kalın” ile, Ç3’te ise “Elveda” sözcüklerinin kullanımıyla iletişimsel ve yorumlama stratejilerine başvurulmuştur. Özetle, söz konusu çevirilerde Ç1 erek metne daha yakın olduğu için kabul edilebilirlik ilkesine Ç2 ve Ç3’ün ise kaynak metne daha yakın olması sebebiyle yeterlilik ilkesine uygun olduğu görüşünderiz.

Örnek 13:

KM:	Nous sommes dans le pétrin jusqu’au cou. (p.307)
Ç1.	Çok kötü durumda bulunuyoruz. (s.262)
Ç2.	Gazetede çok işimiz var. (s.218)
Ç3.	Burnumuza kadar çamura batmış vaziyetteyiz. (s.278)

Ç1’de “être dans le pétrin” ifadesi çevrilirken birebir çeviri stratejisinden yararlanılırken aynı çeviride “boğazımıza kadar” ifadesine yer verilmeyerek daraltma stratejisine başvurulmuştur. Ç2’de ise çevirmen tarafından anlama dayalı bağlamdan çıkarım yapılmıştır, çevirmenin kaynak metinden bağımsız çok farklı kelimeler kullanarak cümleyi yeniden yazdığını söyleyebiliriz. Ç3’te ise çevirmen

“burnuna kadar çamura batmak” ifadesine yer vererek erek dile göre uyarlama ve yerleştirme stratejisine başvurmuştur. Çevirmen, Ç1’de kaynak metne bağlı kalırken Ç2 ve Ç3’te erek metne daha yakın bir yol izlemiştir. Toury’e göre Ç1’i yeterlilik ilkesine Ç2 ve Ç3’ü ise kabul edilebilir ilkesine uygun görmekteyiz.

Örnek 14:

KM:	Le monde est aux forts. Il faut être fort. Il faut être au-dessus de tout. (p.270)
Ç1.	Dünya güçlüklerindir. Güçlü olmak gerekir. Her şeyin üstünde olmak gerekir. (s.227)
Ç2.	Bu dünya güçlülerin dünyası... Öyleyse güçlü ve her şeyin üstünde olmak gerek. (s.188)
Ç3.	Dünya güçlülere aittir. Güçlü olmak gerekir. Herkesin üzerinde olmak gerekir. (s.245)

Kaynak metinde tekrar eden “il faut” kalıbı Ç1 ve Ç3 te aynı kaynak metindeki gibi iki kez erek dile çevrilmiştir. Ç2’de çevirmen tekrar etmek yerine iki cümleyi birleştirme yoluna gitmiştir. Ç1’de “güçlüklerindir” sözcüğünün basımdan ya da yazımdan kaynaklanan hata olduğunu düşünerek birebir çeviri yöntemine başvurulduğunu söyleyebiliriz. Ç2’de “Öyleyse” sözcüğü ile ekleme, “bu dünya güçlülerin dünyası...” ifadesi ile uyarlama stratejisine yer verilmiştir. “Tout” sözcüğünün eşdeğerliliği Ç1 ve Ç2’de “her şey” olarak sağlanırken Ç3’te bu sözcük “herkes” olarak çevrilmiştir. Toury’nin erek odaklı çeviri kuramı bağlamında ele alacak olursak Ç2 kabul edilebilir Ç1 ve Ç3 ise yeterlilik ilkelerine uygundur diyebiliriz.

Sonuç

Bu çalışmada, Fransız edebiyatının en önemli temsilcilerinden Guy de Maupassant’ın *Bel-Ami* isimli romanının dilimize farklı zamanlarda ve farklı çevirmenler tarafından çevrilmiş üç çevirisinden seçilen örnekler tek tek karşılaştırmalı olarak çeviri stratejileri ve Toury’nin erek odaklı kuramı çerçevesinde “kabul edilebilirlik” ve “yeterlilik” ilkeleri kapsamında incelenmiş ve yorumlanmıştır.

İncelemelerimize göre ele aldığımız örneklerde Ç1’de en fazla (9 kez) birebir çeviri stratejisi kullanılmıştır. Birebir stratejiden farklı olarak Ç1’de üçer kez ekleme ve yerleştirme stratejisine rastlanmıştır. Ayrıca Ç1’de yorumlama, çıkarma, yabancılaştırma, iletişimsel ve açıklama stratejileri de kullanılmıştır. Ç2’de ele alınan örneklerde çevirmenin, birebir çeviri stratejisine başvurmaması dikkat çekmektedir. Ç2’de en fazla yer değiştirme (5 kez), daraltma (6), ekleme (4) stratejilerinin kullanıldığı görülmüştür. Yine Ç2’de uyarlama, yorumlama ve iletişimsel çeviri stratejilerinden sık sık yararlanılırken yerleştirme ve öykünme stratejilerine de yer verilmiştir. Ç3’te ise en fazla yerleştirme (4) ve iletişimsel (4) çeviri stratejilerinden faydalanılmıştır. Bu çevirimizde saptanan diğer çeviri stratejileri ise öykünme, yorumlama, çıkartma, yabancılaştırma, birebir ve uyarlamadır. İncelemelerimiz sonucunda Toury’nin bahsettiği öncül normlara göre ele aldığımız metinlerin bazen kaynak metne bazen ise hedef dile yakın olduğu görülmüştür. Yapılan incelemeler sonucunda, çevirmen kararlarının ve çevirmenlerin benimsedikleri çeviri stratejilerinin önemi, erek metinde ortaya çıkan birbirinden farklı çevirilerin yorumlarıyla gösterilmeye çalışılmıştır.

Çalışmamızdan da anlaşıldığı üzere, Gideon Toury’nin erek odaklı kuramının öne sürdüğü “kabul edilebilirlik” ve “yeterlilik” ilkelerine göre incelediğimiz Guy de Maupassant’ın *Bel Ami* eserinin çevirileri arasında Ç1’in kaynak metne daha yakın bir yol izlediği gözlemlenmiştir. Ç1’den alınan örneklerin dokuz tanesini Toury’in yeterlilik ilkesine uygun olduğunu beş tanesinin ise kabul

edilebilirlik ilkesine yakın olduğu sonucuna vardık. Bu sebeple, Ç1, Toury'nin erek odaklı kuramına göre yeterli uygunlukta bir çeviridir. Ç2'de incelediğimiz örneklerin sadece bir tanesini yeterlilik ilkesine yakın diğerlerinin ise kabul edilebilirlik ilkesine uygun olduğunu tespit ettik. Bu tespit, Ç2'nin incelenen çeviriler içerisinde erek metne en yakın çeviri olduğu sonucunun elde edilmesini sağlamıştır. Ç2, erek odaklı kurama göre kabul edilebilir bir çeviridir. Ç3'te ise sekiz örnek kabul edilebilir ilkesine yakın iken, altı örneğin yeterlilik ilkesine uygun olduğu saptanmıştır. Ç3'ün bazı tümcelerinin kaynak metin odaklı olmasına rağmen çevirilerin çoğunluğunun hedef metne daha yakın olduğu görülmüştür. Bundan dolayı, Ç3'ün de kabul edilebilir çeviri olduğu kanaatine varılmıştır.

Dünya edebiyatı ve Fransız edebiyatının klasik eser yazarlarından biri olan Guy de Maupassant ve eserleri, konusu ve ele alınış biçimleri açısından yazdıkları günden itibaren okurlar tarafından her dönem en çok tercih edilen eserden olmayı başarmıştır. Çalışmamıza konu olan *Bel Ami* gibi klasik eserler ve bu eserlerin farklı çevirileri üzerine yapılan araştırmaların her zaman güncelliğini koruyacağı kanısındayız. Çalışmamızın çeviribilim alanına, bu alanda çalışma yapan araştırmacılara katkı sağlayacağını ve yabancı dil öğrencilerinin öğrenimlerine hizmet edeceğini umuyoruz.

Kaynakça

- Bengi-Öner, I. (1995) Çeviribilimde bireysel kuramdan geniş ölçekli bir bakış açısına doğru. *Çeviri ve çeviri kuramları üzerine söylemler*. İstanbul: Düzlem Yayınları.
- Ece, A. (2013). Erek-Odaklı Kuram, Skopos Kuramı ve Bağıntı Kuramı bağlamında çeviri eğitimi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 26 (26), 49-58.
- Eruz, S. (2008). *Akademik çeviri eğitimi, çeviri amaçlı metin çözümlemesi*. İstanbul: Multilingual.
- Göktaş, N. (2014). Yorumlayıcı Çeviri Kuramı'ndan çeviri eğitimine: Yorumlayıcı Çeviri Yöntemi. *Dialog*, 2014/2, 46-60.
- Göktürk, A. (1994). *Çeviri: Dillerin dili*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Güneş, İ.(2021). Kültürel dönüşüm ve çeviri olgusu. *Journal of Human Sciences*, 18(4), 578-591. Doi:10.14687/jhs.v18i4.6213.
- Maupassant, G. d. (1973). *Bel -Ami*. Éditions Gallimard.
- Maupassant, G. d. (1968). *Güzel Dost*. (Çev. V. G. Üretürk). İstanbul: Nil Yayınevi.
- Maupassant, G. d. (2012). *Bel-Ami*. (Çev. A. Karahasan). İstanbul: Telos Yayınevi.
- Maupassant, G. d. (2015). *Bel-Ami*. (Çev. C. Belge). İstanbul: İletişim.
- Odacıoğlu, C. & Barut, E. (2018). Çeviri usul, strateji ve yöntemleri üzerine bir analiz. *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*, (34), 1363-1392.
- Rakova, Z. (2016) *Çeviri kuramları*, çev. Yusuf Polat, Ankara: Çevirmen Yayını.
- Sığırcı, İ. (2022). *Çeviri felsefesi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Stolze, R. (2013), *Çeviri kuramları: Giriş*. (Çev. E. Durukan). İstanbul: Değişim Yayınları.
- Suçin, M.H. (2013). *Öteki dilde var olmak: Arapça çeviride eşdeğerlik*. İstanbul: Say yayınları.

- Özcan, M. & Eray, A. (2017). Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Huzur adlı romanının Arapçaya çevirisindeki deyiş, deyim, atasözleri ve manilerin çoğul dizge kuramı ışığında incelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 12(3), 701-716.
- Özcan, O. (2020). Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatının Frankofon dünyasındaki bir elçisi: Çevirmen Tahsin Saraç. O. Coşkun (Ed.), *Çeviribilimden izdüşümler I* (ss.11-58). İstanbul: Kesit Yayınları
- Tahir Gürçağlar, Ş. (2016) *Çevirinin ABC'si*. (3.baskı) Ankara: Say Yayınları.
- TDK. Güncel Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/> (ET. 23.03.2023)
- Yalçın, P. (2015). *Çeviri stratejileri kuram ve uygulama*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Yalçın, P. (2019). Gustave Flaubert'in "Trois Contes" (Üç Hikâye) adlı eserinin çeviri stratejileri ve işlemleri açısından incelenmesi. *International Journal of Languages Education and Teaching*. (7)4, 355-364.
- Yazıcı, M. (2011). *Çeviribilimde araştırma*. İstanbul: Multilingual.
- Yücel, F. (2007). *Tarihsel ve kuramsal açıdan çeviri bilimi*. Ankara: Dost.
- Zeytinkaya, D. (2016). Gideon Toury'nin Erek Odaklı Kuramı ışığında Bedrettin Tuncel'in İnsandan Kaçan başlıklı çevirisi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, RumeliDE-2016.4 Nisan-Özel Sayı 1., 35-47. Doi: 10.29000/rumelide.336457.